

SLOVENSKI

vestnik

GLASILO SLOVENSKE KOROŠKE

KOROŠKI SLOVENCII

MESEC MAJ 1950 NAJ BO

MESEC ZADRUŽNE ŠTEDNJE!

Naši prihranki spadajo v naše

Hranilnice in posojilnice!

LETNIK V

DUNAJ, V SOBOTO, 20. V. 1950

ŠTEV. 37 (310)

Goriški Slovenci se borijo za svoj Ljudski dom

Glasiilo Demokratične fronte Slovencev v Italiji „Soča“ prinaša v svoji številki z dne 13. t. m. članek, v katerem razkrinkava metode italijanskih fašistov, s katerimi so ti opeharili goriške Slovence za njihov Ljudski dom. V tem članku je rečeno, da je v spomenici, ki jo je Demokratična fronta Slovencev v Italiji lanskega leta predložila predsedstvu italijanske vlade v Rimu, posebno poglavje, ki obravnava vprašanje Ljudskega doma (bivši Trgovski dom) v Gorici. Iz tega dela spomenice je razvidno, da so leta 1933 takratni pokrajinski prefekt Tiengo, fašistični velikaš Giuseppe Avenanti in inž. Luigi Faleschini, ki ga je fašistična oblast postavila za likvidatorja slovenske organizacije v Gorici, z ustrahovanjem, s pretnjami in z drugimi izkuženimi fašističnimi sredstvi zlomili odpor likvidacijskega odbora in ga prisilili, da je stavbo, ki je bila uradno ocenjena na 4.500.000 lir, prodal fašistični federaciji v Gorici za smešno ceno 500.000 lir.

Kako so takratni fašistični vladodržci opravili Slovence ob njihov Ljudski dom, kažejo tudi pisma zgoraj omenjenega fašističnega funkcionarja v Gorici Avenanti-ja fašističnemu tajniku Marinelli-ju v Rimu ki jih „Soča“ objavlja v tem članku. Tako je pisal Avenanti 1930. leta med drugim:

„Že lansko leto je Tiengo (fašistični pokrajinski prefekt, op. ured.) pričel svoje razkrajevalno delo s tem, da je imenoval komisarja-likvidatorja v osebi nekega izvršnega kamerada. S pomočjo likvidatorja sem nato vztrajno obdeloval člane, ki so nam najbolj neprijazni, s ciljem, da v naš prilog rešim težavno vprašanje.“

Da je imel Tiengo s svojim „izvršnim kameradom“ popoln uspeh, vidimo iz tega, da je s svojimi metodami prisilil slovensko društvo k prodaji doma po tako smešni ceni. Ni treba še posebej omenjati, kako vztrajno je „obdeloval“ člane društva, saj smo tudi koroški Slovenci na lastni koži doživeli sadove takega fašističnega „obdelovanja“.

Čeprav je bil likvidacijski odbor prisiljen prodati Ljudski dom za 400.000 lir, so tudi fašistični oblastniki dobro vedeli, da je stavba vredna mnogo več. Že sam Avenanti je to priznal, ko je leta 1933, torej kratko pred „prodajo“, pisal istemu Marinelli-ju naslednje:

„Palača, kjer smo nastanjeni, ima krasno pozicijo in je v dobrem stanju, radi česar je že zdaj mnogo kupcev, ki bi se morali pogajati o nakupu z najnižjim ponudkom vsaj 800 do 900 tisoč lir.“

Da je bila stavba v resnici vredna mnogo več, je razvidno tudi iz cenitve, ki jo je opravil goriški geometer po izvršeni kupni pogodbi in v kateri je ocenil vrednost Ljudskega doma na 1.500.000 lir. Avenanti jo je nalašč cenil nižje, ker se je bal, da bi bila kupnina prenizka in kupčija neveljavna. To je odkril tudi v svojem pismu Marinelli-ju, kjer pravi dalje:

„Nakup stavbe s strani Fašistične stranke za znesek okoli 400.000 lir, lih

to je približno za polovico resnične vrednosti. Ta znesek se ne sme znižati, da se ne da s tem možnost onim članom, ki ne odobravajo pogodbe, da bi jo izpodbijali radi prikrajšanja nad polovico vrednosti.“

Iz tega pisma je razvidno, da je imel glede „kupčije“ slabo vest celo fašistični funkcionar, saj je bila ukrep, ki so jih bili zmožni samo fašisti. Zato je tudi zahteva goriških Slovencev popolnoma upravičena, ki zahtevajo vrnitev Ljudskega doma njegovim zakonitim lastnikom. Iz tega razloga zahteva Demokratična fronta Slovencev v Italiji od italijanske vlade, da vrne poslopje slovenskim prosvetnim in gospodarskim organizacijam, saj je bilo zgrajeno v ta namen in z denarjem slovenskega ljudstva.

Toda italijanska vlada je glede tega vprašanja drugega mnenja in je preko goriškega prefekta sporočila delegaciji DFS, da bodo morda

nekoč pripravili zakon, ki bo uredil vprašanje po fašizmu odvzete lastnine. Ta značilni odgovor italijanske vlade ponovno dokazuje, da se ji še po petih letih ne zdi vredno, da bi s splošnim odlokom popravila fašistične krivice.

Predstavniki bivše „Trgovsko-obrtna zadruga v Gorici“, ki je bila lastnik Ljudskega doma, so meseca aprila t. l. po nasvetu prefekta vložili tožbo pri sodišču v Benetkah, v kateri zahtevajo vrnitev poslopja proti povračilu onih 400.000 lir, ki so jih jim fašisti leta 1933 „milostno“ priznali in celo od teh izplačali samo nekaj nad sto tisoč lir.

Zdaj je na sodišču v Benetkah, ali bo pravično razsodilo in popravilo vsaj eno izmed neštetihi krivic, ki jih je fašizem prizadejal goriškim Slovincem, ali pa bo tudi podleglo kakšnemu političnemu pritisku in tako nadaljevalo sovražno politiko italijanskih oblasti do Slovencev v Italiji.

Razgovori v Moskvi so pozitivni

Generalni sekretar Organizacije združenih narodov Trygve Lie, ki že dalj časa biva v Moskvi in je imel razgovore z generalisimom Stalinom, zunanjim ministrom Sovjetske zveze Višinskim in drugimi sovjetskimi politikami, je prvič po svojem prihodu v Moskvo podal izjavo o svojih razgovorih. Trygve Lie je brzojavil sekretariatu OZN, da so bili razgovori s Stalinom in z drugimi sovjetskimi državniki konkretnega značaja.

Na tiskovni konferenci v moskovskem informacijskem centru OZN je Trygve Lie izjavil pred 50 novinarji, da je bil v Moskvi nad vse prijazno sprejet in so bili razgovori s Stalinom, Molotovom in Višinskim pozitivni. Razgovori so potekali o splošnem mednarodnem položaju, o zastopstvu Kitajske pri Organizaciji združenih narodov in o tako imenovani „hladni vojni“. Nadalje so se razgovarjali tudi o periodičnih zasedanjih Varnostnega sveta ter o

vprašanju atomske energije in njeni kontroli. Generalni sekretar je pristavil, da mu ni mogoče, da bi sporočil nadaljnjih podrobnosti, ker morajo razgovori s posameznimi osebnostmi ostati zaupnega značaja, če hočejo v sedanjem položaju in navzlic težočam teh vprašanj doseči pozitivne uspehe.

Na vprašanje nekega novinarja, če je z razgovori v Moskvi zadovoljen, je Trygve Lie odgovoril: Nimam nobenega vzroka, biti nezadovoljen, dokončno mnenje o razgovorih pa bo mogoče podati šele čez dva ali tri mesece, mogoče pa tudi šele pozneje. Na nadaljnje vprašanje po dosedanjih uspehih razgovorov z vodilnimi državniki vzhoda in zapada je generalni sekretar poudaril, da bo popolnoma zadovoljen šele takrat, ko bo Organizacija združenih narodov spet normalno funkcionirala, ko bo konec hladne vojne in ko bodo med državami-članicami vzpostavljene prijateljske vezi.

V Turčiji je zmagala Demokratična stranka

Zadnje nedeljo so bile v Turčiji volitve v parlament, katerih so se udeležile tri stranke, in sicer dosedanja vladna stranka republikancev, nadalje stranka opozicije Demokratična stranka in kot tretja Ljudska stranka. Volitve so pokazale, da ljudstvo ni več zadovoljno s politiko republikancev, ki so 25 let imeli oblast v rokah, kajti doživeli so popoln poraz. Po dosedanjih poročilih je dobila absolutno večino Demokratična stranka, ki si je od 465 sedežev v parlamentu osvojila 370, medtem ko jih je imela prej samo okoli 30. Republikanska stranka, ki je doslej imela 400 sedežev, jih je pri nedeljskih volitvah dosegla samo nekaj nad 50. Ljudska stranka pa se je morala zadovoljiti s petimi mandati. Izida volitev tudi preostalih 29 sedežev, o katerih še ni do-

končnega rezultata, ne bo moglo bistveno spremeniti.

Glavni vzrok za poraz republikancev je brzkone dejstvo, da so bili že 25 let na oblasti in jih prebivalstvo dolži vseh neuspehov na gospodarskem kakor tudi na političnem področju.

Volitve so potekale v popolnem redu, udeležba je bila izredno velika in je v okolici Ankare dosegla celo 100 odstotkov. Ker v Turčiji ni volivne obveznosti, dokazuje številna udeležba živo zanimanje najširših plasti, predvsem tudi med kmečkim prebivalstvom, za politični razvoj dežele.

Mantua. — V Porto Mantovano v pokrajini Mantua je prišlo ob priložnosti stavke do težkih spopadov, pri katerih je bila ena oseba ubita, več pa jih je bilo ranjenih.

Spet nov napad na sedež DFS

Še dobro sta nam v spominu zadnja dva napada neofašističnih elementov na sedež Demokratične fronte Slovencev v Italiji v Sv. Petru Slovenov in že spet poročajo iz Beneške Slovenije, da so neznani elementi ponovno napadli sedež DFS v Sv. Petru Slovenov. Izrabili so nočne ure, belega dneva so se očitno bali, ker so njihova zločinska dejanja pač preveč umazana, da so vdrli vrata sedeža in odnesli ključavnico od vrat. Po prvem naglem pregledu v jutranjih urah ni bilo mogoče ugotoviti, če so ponočni „junaki“ kaj odnesli, ker jih je verjetno zmotil pri njihovem opravi kakšen zakasneli človek, da so se morali zadovoljiti z na pol opravljenim delom ter jo prav hitro odkuriti.

Člani DFS so takoj zjutraj obvestili krajevne orožnike o vlamu, ki sdaj zadevo „preiskujejo“. Po dosedanjih izkušnjah se nam vsiljuje mnenje, da bodo krivici tudi tokrat ostali „neznani“, kakor je pač navada, kadar gre za napade na slovenske ljudi in ustanove.

Tudi pri nas na Koroškem smo bili vajeni takih početij, ko so nepoboljšljivi šovinisti in neznacistični elementi v okviru svojih Wurfkomand napadali naše ljudi in so avstrijske oblasti namesto napadalec kaznovale napadene. Brez dvoma pa so taki primeri mogoči samo v državah, kjer oblast na eni strani več ali manj podpira ponovno poživitev nacistično-fašistične miselnosti, na drugi strani pa noče razumeti potrebe, da bi narodnim manjšinam omogočila svobodno in enakopravno življenje.

Razstava francoskih slikarjev v Beogradu

Konec tega meseca bo v Beogradu odprta razstava francoskih slikarjev 19. stoletja, na kateri bodo v prvi vrsti razstavljeni dela Delacroixa, Courbetea, Carrota, Mileta in Rouceaua. Delacroix in Courbet bosta zastopana z okoli 30 slikami, predvsem iz Louvre-ta in muzeja upodablajočih umetnosti Jardien Luxembourg v Parizu.

Življenjska raven na Sardiniji je zelo nizka

V Cagliari-ju je bil pred kratkim kongres za obnovo Sardinije, ki so se ga udeležili predstavniki vseh političnih strank razen demokrščanske. Ugotovili so, da vlada s pomočjo industrialcev in veleposesnikov onemogoča industrijsko obnovo otoka, kjer je nad 30 odstotkov prebivalcev brezposelnih in je tudi življenjska raven zelo nizka. S kongresa so poslali vladi brzojavko, v kateri zahtevajo, da vlada takoj določi kredite za začetek javnih del, pri katerih bi dobilo zaposlitev nad 100.000 brezposelnih prebivalcev Sardinije, ki živijo trenutno v veliki bedi.

La Paz. — Sindikati železničarjev, industrijskih delavcev, bančnih nameščencev, tiskarjev in učiteljev v Boliviji so sklenili generalno stavko, da podprejo zahteve članov po zvišanju plač in mezd.

Libija v križnem ognju angleških in francoskih interesov

Preden preidemo na politično ozračje, ki danes vlada na tem koncu Severne Afrike, je dobro, da si ogledamo nekaj libijskih značilnosti. Libija je petkrat večja od Italije, ima pa samo en milijon prebivalcev, katerih večina živi v ozkem obalnem pasu. Najmanj 90 odstotkov Libijcev je nepismenih. Obalni pas je naprednejši od notranjosti dežele. Vendar manjka domače inteligence, kot zdravnikov, tehnikov, visokih uradnikov itd. Fašistični italijanski režim pač ni mogel skrbeti za dvig teh ljudstev, ker jih je hotel imeti večno zaslužnjene. V notranjosti države je ostala arhaična plemenska struktura nomadov in polnomadov, ki bivajo po oazah, stepah in puščavi še skoraj popolnoma nedotaknjena. Plemenom, delom plemen in velikim družinam vladajo šejki. Libijo delimo ozemeljsko na tri dele: Tripolitanijo, Cirenajko in Fezan.

V Tripolitaniji daje tehnična in trgovska premoč manjšinam možnost nadvlade nad domačimi prebivalci. Italijani (40.000) Židi, Grki in Maltežani nastopajo v političnem smislu kot „skupine“. V arabskem taboru so najvažnejše tri stranke (poleg ducata nepomembnih) in zastopajo osebne interese svojih voditeljev, stoje pa vse več ali manj pod vplivom arabske lige. Od Angležev podpirano gibanje je nastalo iz dveh strankarskih skupin. Ta „nacionalni kongres“ vodi Bashir Bey Sadaui, ki je bil do leta 1947 celih 12 let svetovalec Ibn Sauda. Njemu nasprotna je konservativna opozicija družin Muntasser in Caramanli, ki so ju postavili na noge Italijani. To je italijanska „neodvisna“ stranka. Nekako „središče“ pa predstavljajo „Kutla“, ki jih imajo nekateri za glavno stranko. „Neodvisna stranka“ in „Kutla“ so proti razširjenju Senussijevega emirata preko vse Libije. Bashir Bey Sadaui nasprotuje federalistični rešitvi in zagovarja enotno državo, katere konstitucionalni vladar bi postal Senussi. Pri tem moramo upoštevati, da je večina Tripolitan-

cev, ki po številu presegajo Cirenajce, proti tej angleški lutki.

Francozi so v Fezanu imeli pri svoji „dalekovidni politiki“ velike uspehe. Po puščavah in oazah daleč preko sedmih tripolitanskih gora je do predkratkim vladal polkovnik Sarasac kot francoski vojaški guverner. Sedaj pa je postal „Resident“ in Ahmed Bey Seif el Naceur je z njegovim dovoljenjem sestavil avtonomno vlado. V Fezanu je vsega skupaj 50.000 prebivalcev, večina Berberci in Arabci. 75 odstotkov Fezanov so zelo revni ljudje, 20 odstotkov je malih posestnikov, 5 odstotkom prebivalstva pa pripada večina imetja in celoten vpliv. Prebivalci so proti Senussiju, vendar se jasno vidi, da so si Francozi s svojo politiko prizadevali pridobiti si te prebivalce in so pri tem precej uspeli.

Potem, ko je generalna skupščina v Lake Success odbila Sforza-Bevinov kompromis, ki je predvideval zaupno upravo Anglije nad Cirenajko, je morala Anglija, če ni hotela oslabiliti svojih tamkajšnjih položajev, nekaj storiti v prid Senussiju, ki je že dolgo čakal na njeno milost. Junija 1949 je priznala emirja kot „Amir of Cyrenaica“. V

septembru je obljubila „večno neodvisnost“ in ustanovila „Cyrenaica Gouvernement“, ki prepušča važnejše odločitve britanskemu rezidentu, arabskim ministrom pa predvideva angleške „svetovalec“. Razvoja, po katerem bi se odločitev OZN z dne 22. septembra, ki predvideva združitev vseh treh delov v enotno državo - Libijo, premaknila samo en korak naprej, po predhodnih mahinacijah Angležev, sedaj seveda ni opaziti. V smislu odločbe OZN prav gotovo ni bilo početje emirja, ki je na željo „svoje vlade“ pričel ustanavljati cirenajsko vojsko, pri čemer mu po svojih močeh pomagajo angleški davkoplačevalci.

Politične stranke ne obstojajo v Cirenajki, ker jih je emir odpravil leta 1947, ko je prišel v deželo. Prvi ministrski predsednik je postal sin tistega Omar paše, ki je bil znan po aranžmaju med Italijani in emirjem. Ko je postal sinu ministrski stolček neugoden, je njegovo mesto prevzel oče. Njegov naslednik je postal Mohamed Segesli. Mladi ljudje iz bivšega „Omar el Mukhtar-Kluba“ so mu v pred tremi meseci ukinjenem časopisu očitali, da pripravljajo „drugo Jordanijo“ in so vsa izvršena dejstva javili komisarju OZN.

Krivična razmejitev med Jugoslavijo in Italijo je pahnila goriško pokrajino v gospodarsko krizo

Ker tudi najbolj goreč patriotizem in manifestacije šovinistov ter neofašistov ne morejo pomagati goriški pokrajini iz gospodarske krize, v katero je zašla, odkar je odrezana od svojega naravnega zaledja, so tamkajšnje krajevne oblasti že meseca marca napravile v Rimu potrebne korake, da bi italijanska vlada priznala goriško pokrajino kot pasivno področje. S tem bi bila goriška dežela deležna tistih podpor, ki so v državnem proračunu določene za take kraje. V prvi polovici tega meseca so končno izdali v Rimu poseben odlok, s katerim so goriški pokrajini priznali svojstvo pa-

sivnega področja. Tako bodo odslej deležne občine goriške dežele tistih podpor, ki so bile doslej določene najbolj zanemarjenim predelom južne Italije. S tem odlokom je rimska vlada priznala težko gospodarsko stanje v goriški pokrajini, ki se v marsičem ne razlikuje od stanja v najbolj zanemarjenih pokrajinah države.

Ta primer nam spet zgovorno kaže, kako krivična je razmejitev med Italijo in Jugoslavijo, ki je Gorico popolnoma odrezala od njenega zaledja in jo s tem obsodila na gospodarsko propast. Hkrati pa je vsestranska zanemarjenost goriške po-

Italijanski delavci se vračajo iz Argentine

Pred kratkim se je vrnilo v Italijo 700 italijanskih delavcev, ki so pred enim letom odšli v Argentino, ker jim je doma grozila brezposelnost in s tem v zvezi beda in pomanjkanje. Toda delavci so v Južni Ameriki brez uspeha poskušali dobiti primerno zaposlitev, ki so jim jo ob odhodu velikodušno obljubljale vatikanske organizacije za izvoz delovne sile iz Italije. Vračajoči se izseljenci so se izkrcali v Genovi, kjer so ob priložnosti vrnitve izjavili, da se v Argentini dobi zaposlitev le z največjo težavo. Tuji delavci tam ne uživajo prav nobene zaščite in dobivajo komaj okoli 45 odstotkov tega, kar predstavlja najnižjo plačo domačih argentinskih delavcev.

Rim. — Konferenca mednarodne zveze izdajateljev časopisov je enoglasno sklenila, sprejeti v zvezo tudi Avstrijo in Zapadno Nemčijo. Po sklepu zveze bodo od Avstrije in Zapadne Nemčije zahtevali „uradno in slovesno priznanje“ človečanskih pravic in osnovnih svobod vsem njihovim narodom, ne glede na jezik, spol in veroizpoved, kakor to določa Organizacija združenih narodov.

Bonn. — Minister za delo Zuerbon je izjavil, da je v Nemčiji 3 milijone 830 tisoč invalidov, pohabljenec ali svojcev, ki dobivajo vojno pokojnino. Omenil je še, da bodo v kratkem ugodno rešili pol milijona prošenj za utrditev vojne pokojnine. S tem se bo število onih, ki bodo dobivali vojno pokojnino, povečalo na dobre 4 milijone.

Tokio. — Japonska, ki je po svoji zemljepisni legi važen faktor ameriške imperialistične politike na Daljnem vzhodu, je prav po zaslugi ameriške politike začela dvigati glavo. Krožijo vesti, da bo v kratkem vprašala zavezniške oblasti za vrnitev Kurilskih otokov.

krajine tudi dokaz za to, da italijanska vlada ne smatra za potrebno, da bi pomagala pokrajini, kjer živi veliko število Slovencev, ki so prisiljeni ločeno živeti od svojega matičnega naroda.

Delovni sektorji na državnih posestvih v Sloveniji

se dobro zavedajo vloge kmetijstva za izvršitev petletnega plana

Naglo rastoča industrija v Ljudski republiki Sloveniji upravičeno zahteva od slovenskega kmetijstva, predvsem pa od socialističnih kmetijskih posestev, čim več kmetijskih pridelkov za izboljšanje prehrane delovnega ljudstva. Sirotanovičevo gibanje je z vso širino zajelo področje industrije ter si utira pot tudi na področju kmetijstva. Nešteto je delovnih kolektivov, brigad, ki tekmujejo v borbi za povečanje kmetijskih pridelkov na hektar in jim je to tekmovalje postalo stalen način dela. Zasluga gre predvsem delavcem - udarnikom v kmetijstvu. Kljub temu, da je ta borba težka, dosega jo vsak dan vidnejše uspehe. Vsi tisti, ki so hoteli in bili v svoji kratkovidnosti prepričani, da bodo z gospodarsko blokado prisilili jugoslovansko ljudstvo na kolena, so se kruto razočarali. Dosegli so prav obratno. Enotnost in predanost ljudstva sta njihove podle namene odločno prekrizali.

V Ljudski republiki Sloveniji je 460 državnih kmetijskih gospodarstev, od katerih je 47 republiških in oblastnih državnih posestev in 413 ekonomij raznih družbenih organizacij in okrajnih ljudskih odborov. V Sloveniji zavzema državni sektor v kmetijstvu že približno 37.000 ha obdelovalne površine in se je v primeri z letom 1948. povečal za 10.000 ha.

Naloga državnih posestev je, da vzgajajo kvalitetno semensko blago,

ki ga oddajajo kmečkim delovnim zadrugam in tudi kmečom privatnikom, dalje da skrbijo za dvig kmetijske proizvodnje z uvajanjem agrotehničnih ukrepov in končno, da se bavijo z znanstvenim raziskovanjem kmetijskih kultur. Danes je v Sloveniji 5 državnih posestev, ki se bavijo izključno z živinorejo, 10 poljedelsko-živinorejskih, 18 vinogradniško-sadjarskih, 4 vinarska državna posestva, ostala pa se bavijo z mešanimi kmetijskimi panogami.

Državna posestva, ki se bavijo s poljedelstvom, so raztresena predvsem v ravninah: na Dravskem polju, v okolici Maribora, ob Savi, pri Brežicah, Slovenjgradu, Marenbergu, v okolici Kočevja in na Primorskem, v okolici Nove Gorice in v Vipavi. Ta posestva so v lanskem letu oddala 104 vagon semenskega žita, dočim so v letu 1948 oddala samo 38 vagonov.

Vinogradniška državna posestva so nastala povsod tam, kjer uspeva vinska trta, in posedujejo 95 odstot. vseh matičnjakov in trsnic za razmnoževanje vinske trte. Institut za vinarstvo v Mariboru vodi poskusna dela v vseh vinskih predelih Slovenije in sicer v načinu vzgoje vinske trte, oblikah trsa, v vinskih sortah samih in v raznih vrstah sajenja. Državna posestva so lani pridelala 139 vagonov vina, kar je za 24 vagonov več, kakor leta 1948. Najboljša vinska trta je v radgonsko-

ljutomerskih vinogradih, kjer so doma aromatična bela vina, in jih zaradi izredne kakovosti izvažajo v vse evropske države. Najboljša črna vina pridelujejo na Goriškem. Posebno znana sta kraški teran in merlot, ki ju izvažajo posebno v Trst in Švico.

Sadjarska državna posestva so lani pridelala 350 vagonov sadja kar je za 179 vagonov več kakor leta 1948. Najboljše sadje pridelujejo v Slovenskih goricah, v okolici Maribora in v Šmarju pri Jelšah. Po vsem svetu so znana štajerska jabolka, ki so že leta 1890. na svetovni razstavi v Parizu prejela prvo nagrado. Za zbiranje sadja imajo v Sloveniji dve pulpni postaji in sicer v Murski Soboti in v Celju. Odtod odpošiljajo sadje v tovarne, kjer ga predelajo v marmelado, ali pa ga kot pulpo izvozijo. Sadje slabše kvalitete pa posušijo v sušilnicah, ki jih je 50 v Sloveniji. Ves izvoz sadja gre v Slovenijo preko državnega podjetja „Slovenija sadje“.

Na državnih posestvih, ki se bavijo z živinorejo, gojijo plemensko živino naslednjih pasem: montafonice, sovi-pšenično alpsko govedo, marijadvorce, pomurce, simentalce, pingavce itd. Vse živali na državnih posestvih so pod nadzorstvom veterinarjev. Pri vseh pasmah izvajajo strokovnjaki stalno selekcijo glede povečanja mlečnosti.

Tudi svinjogojstvo je na državnih

posestvih na zelo visoki stopnji. Gojijo predvsem jorkširske pasme. Veliko važnost polagajo vzreji baconov, po katerih je veliko povpraševanje v Angliji. Za povečanje živinoreje gradijo po vsej Sloveniji objekte. Tako so v lanskem letu državna posestva povečala svojo zmogljivost za 2900 glav goveje živine, 6800 prašičev, 350 konj, 9000 komadov kokoši in preko 2000 ovac.

V januarju 1950. je ministrstvo za kmetijstvo sestavilo komisijo za ocenjevanje najboljših državnih posestev v Ljudski republiki Sloveniji. Prvo mesto je pripadlo državnemu posestvu Mlaka-Mahovnik pri Kočevju zaradi odličnih rezultatov v živinorejski proizvodnji. To je tudi prvo državno posestvo, ki je uvedlo Sirotanovičevo sistem dela v živinoreji. Na podlagi njihovih izkušenj se širi isti sistem dela v živinoreji na ostala državna posestva.

Drugo mesto so določili državnemu posestvu Jeruzalem, ki je prvo v Sloveniji uvedlo v vinogradništvu nov način dela in to ob priložnosti trgatve in rigolanju novih površin.

Tudi vinogradniški posestvi Plač in Kapela sta prejeli zasluženo priznanje, saj visoko presegata proizvodne plane. Sledijo jim še državna posestva Apače-Črnci, Radgona, Cvišlerji, Rakičan in Vinomer, na Primorskem pa je najboljše državno posestvo Nova Gorica.

Delovni kolektivi na državnih posestvih v Sloveniji s svojim požrtvovalnim delom dokazujejo, da se v polni meri zavedajo važnosti kmetijstva za izvršitev petletnega plana.

Jugoslavija danes sama izkorišča svoja naravna bogastva

Po površini je Jugoslavija v Evropi na enajst. mestu, po številu prebivalstva na desetem, po naravnih bogastvih pa je med prvimi evropskimi deželami.

Okoli leta 1877 je sloveči angleški arheolog Arthur Evans, ki se je mudil v Bosni in Hercegovini, zapisal naslednje:

„Zlate žile bosanskih planin, ki so dajale v minulih stoletjih Rimljanom in Dubrovčanom tolikšna bogastva, odlični rudniki soli v Tuzli, veliki premogovni bazeni doline Bosne,

rudniki železne rude v Fojnici, rudniki živega srebra v Kreševu, bogati kakor kateri koli v Evropi, vse to je zdaj zapuščeno, neobdelano, hermetično zapečaten. Gradbeni les iz teh bujnih bosanskih gozdov, ki bi lahko preskrbovali na stotine ladjedelnic, je leto za letom gnil samo zato, ker reke, ki bi jih lahko napravile plovne, izgubljajo svojo vodo po slapovih in plitvinah.“

Temu nekoliko sentimentalnemu opisu pa je še dodal svoje realistično mnenje, „kako dobro bi bilo, da bi začela angleški in nemški kapital izkoriščevati ta bogastva!“

Kaj so odkrila rudosledna dela po drugi svetovni vojni?

Sodobna znanost meni, da je 26 strateških surovin, po katerih se ceni rudno bogastvo dežele. To so: železo, mangan, krom, volfram, molibden, nikel, aluminij, baker, cin, svinec, cink, antimon, živo srebro, platina, nafta, premog, grafit, magnezit, azbest, fluorit, žveplo, pirit, kalij, fosfat, sljuda in jod.

Od naštetih pridobiva Jugoslavija 23 strateških rud, s čimer se ne more pohvaliti mnogo dežel na svetu. Tolikšnega števila strateških rud nima nobena sosedna država Jugoslavije, nobena država v Evropi, razen Sovjetske zveze.

Ne zadostuje pa imeli samo vse strateške rude. Važno je, kolikšne so rezerve teh rud. Tudi v tem pogledu je položaj Jugoslavije odličen.

Prvi je premog, brez katerega ni industrije in prometa. Že po starih, nepopolnih cenitvah leži v jugoslovanski zemlji 12 milijard ton premoga. Z osvoboditvijo Istre je pridobila Jugoslavija tudi velik rudnik črnega premoga Rašo. Z novim teh-

nološkim procesom, mešanjem črnega in rjavega premoga z lignitom pa bodo kmalu tudi lahko pridobivali domač koks.

Neizčrpna so tudi ležišča železa. V tem pogledu je Jugoslavija daleč pred evropskimi deželami, na pr. pred Italijo, ki nima ne dovolj premoga, ne železa.

Koliko pa ima Jugoslavija aluminija in drugih važnih kovin, ki v moderni industriji čedalje bolj zamenjujejo železo in jeklo? Glede ležišča boksita je mesto Jugoslavije prvo v Evropi in peto na svetu, kroma — prvo v Evropi, šesto na svetu, antimona, — prvo v Evropi, četrto na svetu, živega srebra — drugo v Evropi, drugo na svetu, bakra — drugo v Evropi, osmo na svetu.

Molibden, ena najdragocenejših kovin, ki oplemeniti jeklene plošče na vojnih ladjah in tankih, pridobivata v Evropi Jugoslavija in Norveška, drugod na svetu pa samo že v ZDA in Kanadi.

Okupator je povzročil rudnikom bakrenih kovin neizmerno škodo

Ne le da je rudnike opustožil in poškodoval, marveč je zlasti izrobal rude, rudosledna dela je popolnoma zanemaril, pač pa je izkoristil vse rezerve. Najbolj so trpeli največji rudniki, kakor sta Bor in Trepča.

Naloga ljudske oblasti je bila takoj po osvoboditvi obnoviti stare zmogljivosti, proizvodnjo pa usmeriti tako, da bi dosegla in presegla predvojno. Le ustvarjalni iniciativi delovnih ljudi Jugoslavije je treba pripisati, da se je proizvodnja bak-

rene rude že leta 1946 dvignila na 650.000 ton, leta 1948 pa je dosegla 1.050.000 ton in tako presegla predvojno za 14 %. To pomeni, da je bila proizvodnja bakrene rude v treh letih povečana za 395 %.

Vladajoča svetovna trusta sta prepovedala odpiranje novih vrelcev nafte v stari Jugoslaviji

Vzrok, da se pridobivanje nafte v stari Jugoslaviji ni razvijalo ni v tem, ker ne bi bilo vrelcev nafte, marveč zaradi kartelnih sporazumov med svetovnim trustoma, ameriškim Standard Oil in nemškim I. G. Farbenindustrie. Na podlagi teh sporazumov v Jugoslaviji niso smeli odpirati novih vrelcev nafte. Zato je bila v proizvodnji nafte tudi na zadnjem mestu med evropskimi državami.

Pred vojno je Jugoslavija pridobivala samo 1000 ton nafte, medtem ko je je Romunija pridobivala 6.000.000 ton in ZSSR 30.000.000 ton.

Skozi stoletja so osvajalci tujci gospodarili po jugoslovanskih pokrajinah ter izkoriščali bogastvo ter znoj njenih ljudi

Narodi Jugoslavije niso nikdar živeli v miru in sami izkoriščali bogastev svoje domovine. Najprej so se morali boriti proti osvajalnim Turkom, ki so pustožili po vzhodnih in srednjih predelih sedanje države. Benečani so se dokopali do Dalmacije, pozneje so se pojavili osvajalci s severa, Avstrijci in Madžari.

Benetke so zgrajene na hrastih z Velebita in s suženjskim delom Dalmatincev.

Palače na Dunaju in Budimpešti so zgradili z izkopičkom od jugoslovanskih pridelkov in živine.

Samo v Srbiji. Črni gori ter Bosni in Hercegovini je bilo 26 velikih vstaj in puntov ter 10 vojn proti raznim osvajalcem.

V stari Jugoslaviji so ropali bogate rudnike angleški, nemški in francoski kapitalisti, med drugo svetovno vojno tudi italijanski, madžarski in nemški okupatorji in šele iz narodno osvobodilne vojne je s

Jugoslavija ima doma tudi vse poljedelske surovine za industrijo in prehrano prebivalstva

Ker ima Jugoslavija vse osnovne surovine doma in jih ji ni treba uvažati iz drugih dežel, ima vse pogoje za razvoj industrije. V nasprotju z mnogimi evropskimi deželami Jugoslavija ne prideluje samo dveh, treh tipov živil, kakor Romunija in Ukrajina, marveč uspevajo v Jugoslaviji tudi subtropične rastline. Jugoslavija je glede pšenice na šestem mestu v Evropi, glede pridelovanja koruze pa na drugem mestu v Evropi, za Romunijo in pred ZSSR, ali na šestem mestu na svetu. Na drugi strani pa odlično uspevajo tudi subtropične kulture, bombaž, olive, limone, pomaranče. Glede pridelovanja konopelj je na tretjem mestu na svetu za Italijo in ZSSR.

Glede sadjarstva je med bogatimi evropskimi deželami. Nobena dežela na svetu, niti ZDA, ne prideluje toliko sliv, kakor Jugoslavija, in sicer 70.000 vagonov letno.

Glede gozdov je med prvimi evropskimi deželami.

Kljub neizmernim naravnim bogastvom so ljudje v stari Jugoslaviji živeli v največji revščini

V stari Jugoslaviji je bil nacionalni dohodek na prebivalca najnižji v Evropi. Za Jugoslavijo so bili samo še Bolgari in Albanci.

Jugoslavija je eden največjih pridelovalcev sladkorne pese v Evropi, toda pred vojno je porabil en Jugoslovan na leto samo 4 kg sladkorja. Celo v Albaniji je bila potrošnja sladkorja večja — 4,1 kg.

Glede proizvodnje jekla in železa, podlaga industrializacije, je bila Jugoslavija v Evropi na predzadnjem mestu.

Izredno nizka življenjska raven se je zrcalila tudi na kulturnem področju. Po številu nepismenih je bila za Jugoslavijo samo še Albanija. V (Nadaljevanje na 4. strani)

Tako ljudska oblast v Jugoslaviji skrbi za delovne ljudi

Skorajda ni države, ki bi v toliki meri skrbela za delovnega človeka, kot je to nova socialistična Jugoslavija. Že samo zgornji dve sliki nam kažeta, da v državi, kjer je vsa oblast v rokah ljudstva, delovni človek res uživa vse ugodnosti. Iz dneva v dan se večja število modernih letovišč in udobnih stanovanj, kjer najde delavec po svojem delu odmor in okrevanje. — Na levi sliki vidimo udobno stanovanje v novem stanovanjskem bloku Litostroja, desna slika pa nam kaže počitniški dom v Gozdu Martuljku, kjer je že na tisoče delavcev preživelo dopust.

Jugoslavija danes sama izkorišča svoja naravna bogastva

(Nadaljevanje s 3. strani)
Jugoslaviji je prišel en radijski aparat na 65 prebivalcev, v Albaniji na 37, v Avstriji na 6,8, v Vel. Britaniji na 4,2, na Islandu na 3,8, na Danskem na 3,7 prebivalcev.

Stara Jugoslavija je imela v Evropi največjo umrljivost dojenčkov.

Nizka življenjska raven — posledica izkoriščanja industrijskih držav

Stara Jugoslavija je bila industrijskim državam samo agrarni privesek. Iz dežele so črpale le surovine in zavirale razvoj predelovalne industrije.

Pred vojno je bila Jugoslavija če-

trfi proizvajalec boksita iz katerega se izdeluje aluminij; izvažala ga je letno nad 400.000 ton, glede proizvodnje aluminija pa je bila predzadnja dežela v Evropi, saj ga je izdelovala samo 800 ton.

Tuj kapital je imel v rokah ključne pozicije jugoslovanskega gospodarstva. V njegovih rokah je bilo 100 % pridobivanja bakra in svinca, 100 % pridobivanja boksita, 76,1 % pridelovanja sladkorja, 55,5 % pridobivanja črnega premoga, 60,3 % jugoslovanske zmogljivosti elektroenergije, 70 % jugoslovanske pomorske tonaže, 100 % proizvodnje vžigalnic, itd.

hidravličnih strojev „Litostroj“ v Ljubljani, tovarna orodnih strojev v Železniku, tovarna generatorjev „Rade Končar“ v Zagrebu.

Od leta 1946 do konca leta 1948 so zgradili v Jugoslaviji 1041 km

novih železniških prog, na leto pa povprečno 347 km. Dočim so v stari Jugoslaviji zgradili v 22 letih samo 1102 km novih prog, oziroma 50 km letno. Torej so v novi Jugoslaviji zgradili v treh letih toliko novih železnic, kakor v stari Jugoslaviji povprečno v 23 letih.

Industrializacija tako popolnoma izpreminja lice jugoslovanske dežele.

V Jugoslaviji raste zadružni in socialistični sektor

Do druge svetovne vojne se je v Jugoslaviji ukvarjalo s poljedelstvom več prebivalcev kakor v kateri koli drugi evropski deželi. To razmerje pa se hitro spreminja. V Sloveniji se je število industrijskih delavcev v treh letih povečalo na 367.427. Pred vojno je bilo v Sloveniji zaposlenih v industriji 45 % prebivalcev, v kmetijstvu pa 55 %, po vojni pa je Slovenija to razmerje obrnila, da je v industriji zaposlenih 55 % prebivalcev.

Jugoslovansko vas je zajelo široko zadružno gibanje in preko zadrug splošnega tipa se na stotisoče siromaških in srednjih kmetov vključuje v zadruga višjega tipa; ti kmetje izročajo svojo zemljo socialističnemu sektorju kmetijstva.

Hitro se je dvigala tudi kulturna raven življenja v Jugoslaviji

Medtem ko je bilo pred vojno ne-

pismenih 45 % celotnega števila prebivalstva, se ta zdaj odpravlja z vsemi silami in ni več daleč čas, ko bodo pismeni vsi prebivalci Jugoslavije.

Celotna naklada dnevnikov v stari Jugoslaviji je znašala 384.900 izvodov, 1. maja 1949 pa je bilo v Jugoslaviji v prodaji 1.350.000 izvodov dnevnikov, torej tri in pol krat več kakor pred vojno.

Pred vojno umetniških filmov sploh niso izdelovali, zdaj pa jih izdelujejo že v vseh republikah.

Kinematografov je bilo pred vojno v Jugoslaviji 440 zdaj pa jih ima že nad tisoč.

Prvi sadovi petletke nenehoma vzpodbujajo jugoslovanske delovne ljudi, da čimprej privedejo Jugoslavijo iz „balkanske“ zaostalosti na pot socializma, na pot popolne neodvisnosti in svobode.

Ne samo za izgon okupatorja, marveč tudi za socializem so se borili narodi Jugoslavije v narodno osvobodilni vojni

Šele v zadnji vojni so narodi Jugoslavije dosegli končno zmago, ker je bil na čelu delavski razred s svojo avantgardo Komunistično partijo.

Revolucija že ni končana. Delovno ljudstvo z izrednim poletom gradi socializem, da bi enkrat za vselej izginili leseni plugi in blatni kolo vozi, da bodo izkoristili ogromna naravna bogastva.

V nobeni sosedni deželi ni bilo po zadnji vojni takšnega delovnega pol leta, kakršnega imajo zdaj v Jugoslaviji.

217 tisoč mladincev in mladink je v sedmih mesecih zgradilo 242 km dolgo železnico Šamac — Sarajevo!

Od konca leta 1947 so obnovili po vaseh 317.148 poslopij, ki jih je bil okupator med vojno požgal in uničil.

V pridobivanju premoga so v marcu 1949 že dosegli povprečje 12 milijonov ton z razliko od predvojnega 6.068.000 ton.

V proizvodnji železa in surovega jekla so dosegli že 450.000 ton letno, to je dva in pol krat več kot pred vojno.

Kmalu bo končana graditev šestih velikih sistemov hidrocentral. Največji sistem na sektorju Jablanica-Lama bo imel 400.000 HP in bo med največjimi hidrocentralami v Evropi. Z električno energijo bo preskrboval veliki aluminijski kombinat pri Mostaru.

Celotna proizvodnja električne energije je znašala 1939. leta 1.137.530.000 kilovatov, leta 1948 pa že 2.007.305.000 kilovatov.

Bitka za nafto že rodi prve sadove. Našli so nove vrelce, znatno bogatejše, kakor so dosedanji. Prihodnje leto bodo pridobivali iz do-

mažih vrelcev že dovolj nafte za svoje potrebe.

S proizvodnjo rafiniranega svinca so dosegli že 70.000 ton, to je količino, ki je predvidena že za zadnje leto petletnega plana. Tako je zdaj Jugoslavija glede pridobivanja svinca prva država v Evropi in pred njo so na svetu samo še ZDA, Avstrija, Mehika, in Kanada.

Zgradili so več velikih tovarn, med katerimi so največje tovarne

PRVI PRIDELEK RIŽA V

VOJVODINI IN SLAVONIJI

V Jugoslaviji ima Makedonija najtoplejše podnebje za pridelovanje riža. Zadnja leta so pridelek že močno povečali, tako da je bil lani že dva in pol krat večji kakor pred vojno.

Večji poizkusi so uspeli tudi v južnem delu Hercegovine, Črni gori in Dalmaciji.

Letos pa so uredili nova polja ne le v Makedoniji, ampak tudi v severnem delu države, v Vojvodini in Slavoniji. Tu so na podlagi poizkusov v zadnjih dveh letih prvič pridelali riž na velikih površinah, na 1000 ha, v Slavoniji pa na površini 500 ha.

Poudariti je treba, da ta površina zemlje poprej ni bila izkoriščena, ker sploh ni bila sposobna za obdelovanje. Tej neplodni zemlji so jugoslovanski strokovnjaki posvetili vsó pozornost. Sklenili so urediti polja in napeljati vodo. Voda pa bo istočasno tudi izpirala iz zemlje škodljive soli, tako da bodo ta zemljišča čez leta postala rodovitna tudi za druge kulture.

Stari vojvodinski kmetje so neza-

upljivo majali z glavami, češ, kar pomnijo na taki zemlji ni nič drugega zraslo, kakor trava ali trsje. Vendar so se vključili v delo skupaj z mladino.

Frontne brigade so letos že zgodaj odšle na teren, da uredijo riževa polja. To je bil trd oreh. Skopati je bilo treba kanale za dovajanje vode, cel sistem kanalov, postaviti črpalno postajo, očistiti in zorati zemljo, jo dobro izravnati, zgraditi nasipe okrog posameznih polj ter urediti dotok in odtok vode. Prva velika riževa polja so uredili na velikanski površini 1000 ha in sicer pri Bačkem Gradištu, Bačkem Petrovem selu, novem Kmeževcu in Zrenjaninu. Hektarski donos je bil zelo zadovoljiv in celotni pridelek je znašal več sto vagonov.

Pri novem Kmeževcu so na 117 ha pridelali 32 vagonov čistega riža, okrog 27 meterskih stotov na ha. To je mnogo več, kakor so v Makedoniji pridelali riža pred vojno. Sicer pa se je tudi v Makedoniji zadnja leta močno dvignil povprečni pridelek, na nekaterih področ-

jih že na 40 do 60 meterskih stotov.

Tudi v Vojvodini računajo, da bo prihodnja leta hektarski donos dosegel takšno višino.

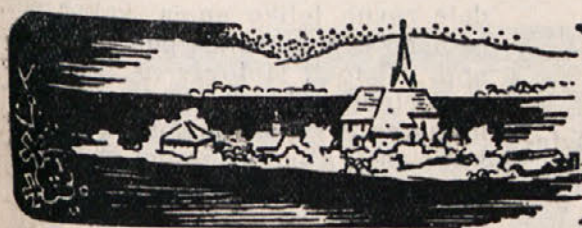
Pospravili so pridelek riža tudi v Slavoniji na Jelas polju, zahodno od Slavonskega broda, kjer so lani končali obsežna melioracijska dela. Frontne brigade so v nekaj letih zgradile nasipe, izkopale glavni odvodni prekop in osušile velikansko zamočvirjeno ozemlje vse do Save. Tik pred lansko zimo so frontne brigade začele urejevati prvih 500 hektarjev riževih polj. Še pozimi so frontovci kopali nad 16 km dolg kanal v dotok vode za namakanje. Spomladi pa so zgradili nasipe in uredili posamezna polja. Zelo so hiteli z delom, da so polja lahko pripravili za prvo setev. Kljub pozni setvi je riž lepo dozorel in so pridelali nad 150 vagonov riža. Drugo leto bodo uredili še 500 ha riževih polj. Ob pridobljenih izkušnjah pa bo delo hitreje potekalo kakor letos. Na prej zapuščenem in nerodovitnem Jelas polju že gradijo stanovanjske hiše, gospodarska poslopja, hleve, svinjake in skladišča.

Tako se iz prejšnjega močvirja dviga novo vzorno državno posestvo.

Vse sile za izpolnitev prve petletke in izgradnjo socializma

Kakor so se narodi Jugoslavije v času narodno osvobodilne borbe z junaštvom borili za osvoboditev svoje države izpod tujega jarma, tako se danes z vsemi silami borijo za socialistično izgradnjo svoje domovine. Na vseh področjih dosegajo veličastne delovne zmage, iz dneva v dan si sledijo vedno večji delovni uspehi. — Leva slika prikazuje stolarno „Duplice“, kjer izdelajo dnevno do 1000 stolov; na desni: velikanski zadružni silosi so velika pomoč gospodarstvu.

Po naši zemlji

Bajtiše pri Borovljah. Skrta je naša vas, bolj kot marsikateri drug kraj, in kogar ne nanese pot proti Selam ali Kožuti, bo za Bajtiše komaj vedel. Niti aeroplani nas med vojno niso nagli ko so mnogokrat preko nas pluli ameriški in britanski bombniki proti Celovcu in drugam na sever. Toda bila je doba, ko je bilo v Bajtišah zelo živahno, kajli pred kakimi tristo leti smo imeli precej industrije. S centralizacijo in elektrifikacijo pa je pri nas prenehala vsaka obrat in le še nekatere ruševine spominjajo, da je bilo pri nas nekdanj več življenja.

Pri nas v Bajtišah je jezero, nad njim pa tako imenovani boroveljski Vrh. Odtod smo mogli letos opazovati, da se je odtrgalo izredno veliko plazov kot že desetletja ne. Med Hraščicami in Jamo je kar res ropotalo in strokovnjaki trdijo, da so plazovi zanesli toliko skalovja, kamena in peska, da bi lahko zasulo vasi.

Imamo pa še neko zanimivost, ki je našim lovcem, ki radi gredo v pomladanskih jutrih na petelina, ne moremo zamolčati. V naših gozdovih imamo velikega divjega petelina prav posebne vrste, ki se je popolnoma otresel svojih plašnih divjih petelinskih navad. Pojavil se je že lansko leto. O njem veliko govorijo in pišejo celo strokovni listi. Ugi-bajo, kako je ta izredni pojav mogoč, ter menijo, da petelin ni prav normalen ali pa se mu je zbledlo. Ta divji petelin ima namreč navado, da prifrči k hišam na dvorišče, se človeka prav nič ne boji, seda ljudem na rame, celo lovcem na puško in neustrašeno zapoje svoje petelinje petje. Dvakrat se je že posrečilo napraviti prav od blizu lepe fotografske posnetke. Prav gotovo nenavaden primer, ko je sicer znano, da je divji petelin zelo pozoren in odleti, če zapazi najmanjšo sumljivost in se mu more lovec pribli-

žati le v zgodnjih jutranjih urah in še to samo v času ko poje. Ko mine čas balcanja odleti spet v druge kraje. Pripeli so mu na nogo obroček, da ga bodo mogli zasledovati tudi drugod, kjer bi se pojavil.

Pilberk. Jožef Moritz, mlečni kontrolor, stanujoč pri Brezniku v Pilberku, se je s kolesom peljal po libuški cesti. Pri tem mu je izpodletelo in je padel pred voz, ki je bil naložen z lesom. Kolesa so šla čez njega ter je utrpel precejšnje poškodbe na prsnem košu. Nahaja se v domači oskrbi.

Žitara ves. V torek, 2. maja t. l., je nastal v bajti Helene Kašnik v Proboju požar, verjetno zaradi pokvarjenega dimnika, ki je uničil ostrežje in del lesenih sten. Razen tega je občinski revi Marjeti Slaper, ki je stanovala istotam, zgorela vsa oprava. Skupna škoda znaša okoli 10.000 šilingov.

Žitara ves. Posestnik in gostilničar Jožef Augustin se je smrtno ponesrečil. Augustin je stal zadaj na traktorju, ki je last Petra Lesiaka, ki je s precejšnjo brzino vozil proti Žitari vasi. Verjetno je, da je Augustin zaradi brzine zgubil ravnotežje, ter padel s traktorja tako nesrečno, da si je prelomil lobanjo. Kratko po prevozu v deželno bolnišnico v Celovcu je poškodbam podlegel.

Celovec. Statistični urad celovškega mesta javlja pregled reševalnih akcij odnosno bolniških transportov v letu 1949. Med temi je bilo 188 kužnih obolenj in 743 ne-zgod. Vrsta in vzroki številnih ne-zgod so sledeče razdeljeni: Pri prometu se je ponesrečilo 189 oseb, v javnih prostorih, na cestah in v letih 222, pri delu 169, pri igranju in športu 33, po živalih 22, po elementarnih ne-zgodah 14, vsled pijanosti 11, pri elektriki 3, pri samomarih

in poizkusih samomora 20, v go-spodinjstvu 36, iz različnih drugih vzrokov 23. Značilno je, da je v zimskih mesecih največ bolniških transportov, in sicer v mesecih od decembra do marca. V toplem letnem času se pojavljajo največ infekcijska obolenja.

Celovec. Obrežno kopaljšče na Vrbskem jezeru in kopaljšče na Sojnici bodo v soboto, dne 20. maja, odprli.

Št. Peter — št. Jakob. Vsi smo poznali staro štikrovo mamo, posebno pa še naši izseljenci, s katerimi je kot priletna mamica morala hoditi križev pot v hladno tujino. Čeprav je bila že v visoki starosti, je še vedno obiskovala naše kulturne prireditve in se veselila nad uspehi naših igralcev. Do zadnjega trenutka je ljubila svoj slovenski narod, svojo domačo govorico, saj je prav zaradi tega morala deliti usodo slovenskih izseljencev.

Dne 6. t. m. nas je zapustila za vedno, toda ostala nam bo vsem v trajnem spominu, spominjali se je bomo kot zavedne slovenske žene, matere in kmetice, spominjali se je bomo kot izseljenke-trpinke, ki tudi v najtežjih dneh ni klonila.

V torek, dne 9. maja smo se še enkrat zbrali, da se zadnjič poslovimo od naše štikrove mame in jo spremimo k zadnjemu počitku na božji njivi pri sv. Jakobu. Številna udeležba je še enkrat pokazala, kako je bila rajna štikrova mama priljubljena blizu in daleč. Naj počiva mirno v slovenski zemlji, zaostalim pa izrekamo iskreno sožalje!

Zakaj imate denar od prodaje lesa in živine še vedno doma? Ali ne veste, da ga spet lahko prinesete v našo Hranilnico in posojilnico? Danes še ne donaša visokih obresti, nekaj se jih pa le nabere!

„To so zelo zapletene stvari. Kako si to zamišljate, mi ni jasno; a vsa stvar tudi meni samemu ni jasna! Zelo zapletena zadeva!“

„Nam se pa ne zdi čisto nič zapletena!“

„Pa še kako zapletena, dragi moji! Govorimo najprej o najemu. Veleposestvo grofa Thurna je še tu in ni razlašeno. Država mu je postavila sekvestra, ki vodi upravo z vsemi dolžnostmi, z vsemi pravicami. S tem, da niste obnovili najemnine, bi vam stvar lahko zapadla, če bi jo vzeli strogo po zakonu. Seveda nova država tega ne bo napravila, razmere se že morajo upoštevati. Ali ste me razumeli?“

„Kar kaj!“ je odgovorilo hkrati vseh pet Jazbincev, tudi Smerdoh in Nicnar, čeprav se ta razlaga njih kot lastnikov ni likala.

Župnik si je obrisal znoj s čela. „Pravijo, da bo Jugoslavija izvedla agrarno reformo in da bomo dobili v last grunte, na katerih živimo!“

„To se bo gotovo zgodilo. Toda za to je treba mnogo priprav, predvsem zakonov, ki se morajo šele napraviti. Zato je treba potrpeti. Take stvari se ne uredi kar čez noč.“

„Kaj pa mislite o Požganici, gospod župnik?“

„O Požganici? To je čisto druga! Ne vem, kaj bo s starimi, ugaslimi servituti, vendar mislim, da bi se dali obuditi. Toda le z zakonom. Nova država bo to gotovo storila! Kakor pa stvari stoji, ste vi pred zakonom onemogli — reč je gotovo že desetkrat zastarela. Sicer pa — v Jazbini so le še trije lastniki, ki bi

SPZ naznanja

Centralni oder Slovenske prosvetne zveze

bo gostoval dne 21. maja 1950, ob 15. uri, z igro:

„ZA PRAVDO IN SRCE“

na Bistrici na Zilji pri Nežmanu. Pridite tja in oglejte si dramo iz nekdanjih dni.

Slovensko prosvetno društvo „Edinost“ v Štebnu pri Globasnici vabi na

MATERINSKI DAN

ki bo dne 21. maja 1950, ob 15 uri, pri Šoglnu

Pridite v obilnem številu!

Sprejemni izpiti na realni gimnaziji in realki v Celovcu Marijanišče, Völkermarkterstrasse 36

Sprejemni izpiti v prvi razred realne gimnazije (angleško od prvega, latinsko od tretjega in slovensko od petega razreda) in realke (angleško od prvega, italijansko ali latinsko od petega razreda, tudi za dekleta) bodo v sredo, dne 14. junija 1950.

Prijave, ustmene ali pismene, sprejemajo do 10. junija v pisarni ravnateljstva v Marijanišču, Völkermarkterstrasse 36, pritličje, soba 21. Predložiti je treba krstni in domovinski list in poleg tega morajo ljudske šole poslati na ravnateljstvo popis učenca. Pismene prošnje morajo biti kolkovane s kolekom za 4 šilinge.

Učenci se morajo oglasiti k izpitu 14. junija ob 8. uri v dvorani za risanje in s seboj prinesiti potrebščine za pisanje.

Župnik je nestrpnost čakal na pravo razodetje, na videz pa je čisto mirno gledal v obiskovalce in si mislil: „Ta Nicnar, ta je pravi razbojnik; že prej ni bil reden pri svojih verskih dolžnostih — zmeraj zija v listi sončni rob; Kopišar — bog ve koliko let ga že nisem videl v spovednici; Naraglavci so junci, a vsaj zavedni Slovenci, kar je pri najemnikih redko; Verhuni — moj bog, ti so dve uri daleč tam na koncu Jazbine; Smerdoh, ta še gre, čeprav je tudi on jazbec jazbasti.“

Župnik se je obrnil h Kopišarju in vprašal:

„Kaj pa mati?“

„Mati so boljši. Pravijo: nočem umreti, dokler ne izvem, kako se bo rešila naša stvar!“

„Katera stvar?“ je hitro popadel župnik.

„Stvar z nami, z Jazbino, s Požganico...“

Zdaj so mu Jazbinci razložili, zakaj so prav za prav prišli.

Župniku ni bilo neznano, da so bili Jazbinci pozimi pri gerentu občine in na sodnji glede Požganice. Pomilovalen nasmeh bi mu bil legel

na lica, ko bi ne vedel, kaki trdobočneži so ti Jazbinci. Stvar je bila torej vendarle resna. Zato je mirno poslušal, ko je Smerdoh razlagal.

„Mi si pač mislimo, da je zdaj mogoče zahtevati stare pravice. Nova država vendar ne bo branila grofa, ki je Nemec, in Dudaša, ki Slovence mrzi, kot bi bili garjevi, in je bil eden najhujših preganjalcev vsega, kar je bilo slovenskega. Mi smo pa vsi Slovenci...“

„Gre za dve stvari!“ je izpopolnjeval Kopišar. „Gre za naše najeme in gre za Požganico. Odločeni smo, da ne popustimo kar tako.“

Župniku se je nagubalo čelo, še malo je pomislil, potem pa vprašal:

„Kako pa z najemnino?“

„Z najemnino? Od svetega Jurija dalje ni nihče plačal niti krajcarja, a lanske polovice tudi več kot polovica ni poravnala. Nekateri imajo pri upravi nekaj zasluženega z voznjami, še od prej. Najemnine ne bo nihče plačal. Komu? Starim gospodarjem...?“

Ko je župnik to slišal, ga je še bolj zaskrbelo. Vstal je in korakal po sobi sem in tja.

imeli pravico do Požganice, če bi ta pravica oživela!“

Zdaj so Jazbinci skočili.

„Ni res, ta pravica je pravica nas vseh! Ako je gruntovska pravica, potem je obenem najemniška, ker bodo grunti po agrarni reformi deljeni najemnikom. Če pa je pravica rodbin, potem so tudi vse stare rodbine tukaj. Le da živijo danes nekdanji potomci Kopišarjev v Paludniki v Kazimirju na Kvocah, Verhuni in Naraglavci so se doselili v Jazbino, a so tudi že vsi prekrizani z jazbinsko žlahto. Ako obrnemo tako, je pravica, če pa obrnemo na drugo stran, je pravica prav tako naša.“

Župnik je vzdihnil; kot drenove grče, si je mislil in jih skoraj nejeverno gledal.

„Kaj nam torej svetujete?“ ga je pobaral Nicnar.

„Počakajte, samo počakajte, medtem se bodo stvari že uredile.“

„Mi bomo čakali, a Dudaš, a Muženik, a Ravne ne bodo čakali, temveč bodo delali proti nam. In mahoma bo morda prepozno...“

„Z glavo skozi zid ne gre, dragi prijatelji, čas bo sam pomogel k rešitvi. Ne bi bilo dobro, da se zapletate v kako neumno pravdo ali v kakke druge homatije. — Kolikor bom imel besede jaz, verujte mi — bom zmeraj na vaši strani. Ti Dudaši in podobni vsiljivci mi niso k srcu prirasli, to sami veste.“

Jazbinci so bili mnenja, da so opravili, ter so odšli. Ko so bili zunaj, je Nicnar rekel:

„Kar kaj!“

„Čakajte, čakajte, to nam trobi-jo od vseh strani. Oni pa ne čakajo!“ se je jezil Naraglav.

Kaj bo z našo živinorejo v Rožu?

Razlogi slabe kakovosti naše živine

Ali naj bo res obveljalo to, kar je glede rožanske živinoreje svetloval pred nekaj leti merodajni celovški živinorejski strokovnjak: „V obdravskih logih gojite gosi, v selških in plajberških gorah ovce, v dolini pa molzne krave v toliko, da bo čim več mleka ne glede na pasmo in pleme“?

Meni osebno se to stališče na podlagi izkušenj in pregledov zadnjih dveh let tudi v strokovnem pogledu, in glede na našo narodno pravico za osamosvojitve v odgoji lastne, razmeram prilagojene plemenske živine, zdi za zmotno. Toda če premostrimo sedanjo kakovost naše živine v splošnem, bi morali skoraj dati celovškemu, na razmere zgornje planinske Koroške orientiranemu strokovnjaku prav. **Pa ne da bi za rejo boljše živine pri nas ne bilo naravnih pogojev.** V naših selških in plajberških gorah imamo deloma celo boljše naravno krmo in deloma ravno tako od narave dobre pašnike kakor na Zgornjem Koroškem, ki pošilja v naše kraje svojo odbrano plemensko živino!

Tudi v dolini nam naši primerno oskrbovani travniki in deteljščja ne dajejo slabše mrve kot v Feldkirchenu, ali v Belanski dolini, ali pa v Vzhodni Tirolski. Da je naša živina tako malo donosna in kakovostno slaba, moramo pripisovati predvsem pomanjkljivemu krmljenju, pretežnemu pokladanju slame, slabi vzreji telet, vsled česar živina že v prvi mladosti kljub najboljšim dednim lastnostim zahira, in pomanjkljivi odbiri ter nezadostnemu polaganju pažnje na čistost plemena in pasme.

Važnost odbire in čistosti plemena

Ko sem te dni hodil po Rožu in smo pregledovali živino, nam je marsikak sicer redki živinorejec potožil: „Tako lepega bikca ali telčka od prvostne pasemske čiste molznice sem imel, pa sem jo moral dati mesarju, ker kljub ponudbi v ožji okolici ni bilo zanimalca.“ Pa vendar čistost pasme in odbira ni tako važna zadeva, bo dejal kdo. V resnici bi bilo mogoče v pogledu trenutne donosnosti vseeno, če je žival mešana ali čiste pasme. **Če pa hočemo imeti jamstvo glede ustaljenosti dobrih lastnosti, n. pr. visoke molznosti, moramo imeti predvsem jamstvo tudi glede čistosti plemena.** Ako je žival pasemska mešana, moramo domnevati, da je mešana tudi v po-

gledu dobre ali slabe molznosti, izrabe krme itd., in v tem primeru nimamo jamstva, da bo n. pr. odlična molznica mešanega „križanega“ plemena prenesla svojo odlično molznost tudi na njene telice. Tako bo razumela sedaj tudi tista rožanska kmetica svojo ugotovitev, ki nam je z začudenjem potožila: „Krava je bila tako dobra molznica, da si boljše misliti ne moremo, telčke od nje pa so vse čisto volovske.“ Ob našem poizvedovanju smo našli, da ni bil kriv bik, oče, ki je bil dobrega molznega pokolenja, marveč edino mati, krava, ki je bila mešana pasme, ki je sama bila slučajno sicer odlična za mleko, **na svoj zarod pa je prenašala** le slabo molznost enega od njenih za mleko slabih prednikov. Staro pravilo dedovanja nam namreč pravi, da zarod ne podeduje samo lastnosti od starišev, marveč tudi lastnosti od starega in prastarega očeta in matere.

Pravilnost te trditve nam potrjuje tudi na pr. odlična reja malega živinorejca, kolarja Mlečnika v Kožentavri, ki nam je predstavil cel rod: staro mater, hčerko in vnukinjo in vse so si podobne kakor

krajcar krajcarju, ne samo v pogledu zunanosti, ampak tudi z ozirom na molznost. Mimogrede povedano daje ta krava v vsej okolici ob navadni domači krmi največ in najboljše mleko.

Potreba boljšega krmljenja

Drug živinorejec v ne preveliki oddaljenosti od Kožentavre nam je pokazal hlev, ki je sicer poln živine, med katero je bila celo krava kontroliranega pokolenja s papirji, toda mršavost te živine je bila tolikšna, da je na pr. samo ustroj okostja krave s papirji razodeval že odlično pokolenje. Sedanja molznost celega tega hleva tudi ni boljša od molznosti vseh drugih navadnih hlevov. In zakaj? „Preveč slame moram krmiti, ker moram rediti toliko živine zaradi gnoja?“ je dejal živinorejec. Dolgo je trajalo, da sem zamogel našemu prijatelju živinorejcu dokazati, da je pokladanje slame, predvsem ozimne in v preveliki množini tudi jare, **očitna izguba in da množina gnoja ni odvisna od števila živine,** marveč samo od množine krme, katero žival porabi. 3 krave nam bodo

dale ravno toliko gnoja, kakor pet, če bodo te 3 molznice použile na pr. onih 10 met. stotov sena, ki je ob prepričanem pokladanju bilo namenjeno za 5 krav. Če imamo že preveč slame, a potrebujemo gnoj, dajmo jo raje v steljo, ki nam bo dala tudi odličen gnoj. Saj je pokazala vsestranska izkušnja, da je na pr. v mešanici, obstoječi iz polovice sena (ali trave) in polovice slame le toliko redilnih snovi, **da žival komaj živi. Za mleko ali rast v taki, s tolikšno množino slame pripravljene krmi, ne preostaja nikakih redilnih snovi.**

V čem je torej naš končni uspeh

Zato živinorejci v Rožu (in tudi drugih predelih Slovenske Koroške!) glejte, da se bo predvsem izboljšalo krmljenje živine, vzreja telet in **čistost ter ustaljenost plemena** potom smotrne odbire in prepričan sem, da bomo na ta način v teku nekaj desetletij prišli do prav tako lepe in tako donosne živine kot jo imajo na Zgornjem Koroškem in v Lienzu. Pogoj pa je seveda, da bomo vso mlado živino in molzne krave bolj kot doslej in sicer v vsakem letnem času spuščali redno vsak dan na prost, v posebno obgrajene gorice (tekališča), v koliko že nimamo posebnih pašnikov.

Vernik.

Nekaj o pojavu koloradskega hrošča v Avstriji

Leta 1948 so na Koroškem prvič našli dva posamezna koloradska hrošča. Od tedaj naprej smo mnogo slišali o tem škodljivcu na krompirju in objasnjevali, kolika nevarnost preti pridelkom krompirja tudi pri nas, če bi se ta škodljivec pojavil v večji meri. Od leta 1948 naprej so tudi uradno določeni dnevi, ko je treba pregledati krompirjeve nasade in iskati škodljivca. Po vseh razlagah, predavanjih in publikacijah bi menda že precej vsak kmet poznal škodljivca — rumenega hrošča v velikosti kavinega zrna, ki ima na zgornjih krilih (pokrovcih) po dolgem deset črnih prog.

Manj poznana bo njegova izvira dežela, njegova razširjenost in kolika je dejanska nevarnost tega hrošča pri nas. Prvič se je ta hrošč pojavil leta 1850 na krompirjevih nasadih v goratih krajih ob reki Colorado v Združenih državah Amerike. Od tod tudi ime „koloradski hrošč“. Slovenci mu pravimo tudi krompirjevec. Hrošč se je v Ameriki naglo širil in v vsakem letu napredoval za kakih 180 km. V teku časa je vsled medkontinentalnega trgovanja in prometa prišel tudi v Evropo, predvsem v Francijo in An-

glijo, in se tukaj tako razširil, da ogroža krompirjeve nasade skoraj vseh evropskih držav. Posebno v letih druge svetovne vojne in v prvih povojnih letih se je bliskoma širil in se prvič pojavil v Avstriji in sicer na Predarlskem. Do leta 1945 se je razširil že na Tirolsko in Zgornjo Avstrijo; 1946 se je pojavil na Solnograškem in 1947 na Nižnjem Avstrijskem, 1948 pa so ga prvič našli tudi na Štajerskem in Koroškem. Vzporedno s svojim pojavljanjem v Avstriji se je širil tudi po ostalih sosednih državah, ki jih je imel okupirane Hitler — na Češkem, Madžarskem, v Jugoslaviji, Italiji itd. S tem je ta nevarni škodljivec postal faktor, s katerim morajo računati in se proti njemu boriti vse države.

V nekaterih deželah so nevarnost tega škodljivca zajezili v precejšnji meri. V Sloveniji n. pr. je bilo leta 1946 na Krškem polju po krompirjevcu ogroženih in okuženih okoli 250 kvadratnih km. Do leta 1948 so zajezili površino na 10 kvadratnih km. Ob podpori oblasti gre zatiranje krompirjevca za tem, da z vsakoletnimi najširšimi akcijami uničijo zadnje žarišče

škodljivca in tako obvarujejo svoj kmetijstvo pred milijonskimi izgubami.

Kako pa je vprašanje koloradskega hrošča v Avstriji? Na Predarlskem imajo hrošča po vseh občinah, tako da števila pojavov statistično niti zajeti ni mogoče. V ostalih predelih Avstrije pa se po kaže naslednja slika: 1945. leta je bilo napadenih od hrošča 20 občin in so našli skupno 627 hroščev in nad 5.000 ličink. 1946. leta pa je bilo napadenih že 33 občin in so našli 227 hroščev ter okoli 1.000 ličink. Do leta 1949 pa se je nevarnost krompirjevca vidno stopnjevala in je bilo v tem letu napadenih 73 občin, kjer so našli 437 hroščev in okoli 20.000 ličink. **Iz tega sledi, da je nevarnost koloradskega hrošča v Avstriji iz leta v leto večja in da bo potrebno zelo resnih in energičnih ukrepov za njeno omejitvev oz. za uničenje hrošča.**

Hrošč se pa zelo hitro množi. Ena sama samica lahko naenkrat zaleže do 80 jajčec, iz katerih se že po poldrugem mesecu razvijejo novi hrošči. Ker se pa hrošč pojavlja vsako leto od maja do septembra, pomeni to, da lahko računamo v dveh do tri generacijami ali da se iz ene samice v teku enega poletja razvije lahko po par sto do par tisoč novih hroščev. Ker ti prezimijo v zemlji, jih tudi mraz ne more uničiti. Nadalje je hrošč v stanju preleteti v zraku velike razdalje — nekateri govorijo celo o razdalji do 2000 km.

Za enkrat na Koroškem še ni napadena nobena občina po koloradskem hrošču. Če pa upoštevamo, da je na Tirolskem napadenih 32, na Zgornjem Avstrijskem 33 občin, na Solnograškem 3 občine in na Štajerskem ena občina, potem nikakor ne moremo trditi, da hrošča k nam ne bo, **temveč moramo z vsakim dnem računati z njegovim pojavom tudi pri nas.**

Blaž Singer

Srdito so pljuvali in odšli iskati organizacijo stranke.

Toda stvar ni bila lahka. Bil je delavnik in odborniki so bili na delu. Prejšnji tajnik, Pipan, je pobegnil s volkswehrom, ker se je preočitno izpostavljal za koroške oblasti in zato so morali funkcionarje šele poiskati. Morali so tekatki po personalnih, dokler niso slednjič dobili odbornikov Predana in Mlinarja. Jazbineci so vzbudili pri delavstvu veliko pozornost, vse je postajalo in gledalo za njimi.

„Jazbina je tu...“

Pri stranki je bil Nicnar tisti, ki je vodil besedo.

„Prihajamo v imenu Jazbine, prihajamo po nasvete. Kam pa naj gremo, kot k stranki.“

„Kaj vas stiska, sodrugi?“ sta rekla odbornika.

„Gre za naše pravice!“

In Nicnar je podrobno razložil vse skrbi in težave, ki vznemirjajo Jazbino.

„Kaj naj storimo, sodrugi?“

Predan in Mlinar sta takoj pokazala, v kakšno zadrego ju je spravila obisk. Nikdar še nista imela opravka s takimi stvarmi; oba sta

bila razredno zavedna delavca, oba sta imela izkušnje v boju za delavske pravice, toda stranka ni dajala takih navodil, ki bi jima mogla zdaj koristiti.

„Pri nas je zdaj malo težko; sodrugi, ki so bili v teh stvareh bolj izkušeni, so morali pobegniti, mi pa še nimamo navodil. To, kar ste povedali, je zelo zapletena stvar“, je menil Predan.

„Kaj pa ti?“ se je obrnil Kopižar k odborniku Mlinarju. „Ti si bil v aprovizijskem odboru, držiš s Slovenci, ti imaš besedo pri oblasti.“

„Ne preveč!“ je kratko odvrnil Mlinar.

„Toda stranka ima vendar nekoga, kamor se morejo člani obrniti za nasvete?“

„Stvar je še težka. Od Celovca smo odtrgani, a z novo centralo v Ljubljani si nismo še tako, kot bi želeli. Tam imajo odvetnike, ki bi v takih zadevah mogli svetovati. Pisali bomo centrali...“

„Ti vražji advokati!“ je klela Jazbina. „Ali nam stranka, organizacija sama ne more pomagati?“

„S čim naj vam pomagamo?“

„Trdno smo odločeni, da našene-

mo vsakogar, ki ga Mušenik pošlje v Jazbino...“

„Potem si pa veliko upate“, sta rekla odbornika.

„Zdaj je gospodo še strah, če pa popustimo, jim bo spet greben zra-stel!“

„To je res!“

„Ali bi nam pomagali — v potrebi?“

„Stranka bo vsekakor storila svoje in nanjo se lahko zanesete!“

Nicnar se je sklonil k Predanu in Mlinarju in pomembno zašepetal:

„Ne mislite si, da smo prazni... Pri vsaki hiši je nekaj.“

Odbornika sta sprva osupla, potem sta se oba hkrati zarežala:

„Jazbina je Jazbina...“

„Torej se lahko zanesemo na vas?“

„Lahko — storili bomo, kar bomo mogli. Takoj bomo sporočili zadevo centrali. Bilo bi le dobro, ako vam dado kakega advokata.“

„Kaj pa z agrarno reformo? Kako daleč je že stvar?“ je izpraševala delegacija.

„Tukaj ne vemo še ničesar!“ je dejal Mlinar.

(Dalje).

Izdajatelj, lastnik in založnik lista: Dr. Franc Petek, Velikovec. Uredništvo in uprava: Celovec, Gasometergasse 10, telefon 1624/4. Za vsebino odgovarja: France Košutnik, Tiaka Rebitschek & Co., Wien VIII., Hernalsergürtel 20. — Dopisi naj se pošiljajo na naslov: Klagenfurt 2, Postschloßbach 17.